

## فصل دوم: حقوق آموزشی - پژوهشی

### ▪ ماده چهارده - حق تحصیل دانشگاهی

الف - حق ورود به تحصیل:

هر شهروندی که «شرایط عمومی ورود به آموزش عالی برابر مصوبات و مقررات مراجع ذیصلاح» را داشته باشد و طبق «مقررات وزارت علوم توانمندی علمی اش» محرز شود، حق ورود به نظام آموزش عالی را دارد و پس از ثبت نام دانشجوی محسوب می شود.<sup>۱</sup>

طبق موارد مصرح در دفترچه کنکور، شرایط عمومی ورود به آموزش عالی عبارت اند از:

الف) اعتقاد به اسلام و یا یکی از ادیان مصرح (کلیمی، مسیحی و زرتشتی) در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

ب) نداشتن عناد با نظام جمهوری اسلامی ایران.

توضیح: مصادیق عناد شامل: (۱) مبارزه مسلحانه با نظام جمهوری اسلامی ایران؛ (۲) داشتن وابستگی تشکیلاتی به گروهک‌های محارب و کمک به آنها

ج) عدم احراز فساد اخلاقی

توضیح: مصادیق فساد اخلاقی شامل اعتیاد به مواد مخدر و اشتها به فحشا است.

تذکر مهم: احراز شرایط عمومی داوطلبان استعلام می شود و این کار بر عهده مراجع قانونی است.

د) برخورداری از توانایی جسمی متناسب با رشته یا رشته‌های انتخابی

ب - حق ادامه تحصیل:

طبق قوانین و مقررات، مؤسسه<sup>۲</sup> اجازه ندارد، دانشجوی را از ادامه تحصیل منع کند، مگر به دلایل تحصیلی<sup>۳</sup> (در چارچوب آیین‌نامه‌های آموزشی) و یا به دلایل انضباطی (در چارچوب آیین‌نامه و شیوه‌نامه انضباطی). مرجع رسیدگی به مورد اول (اخراج تحصیلی) معاونت آموزشی و مورد دوم (اخراج انضباطی) شورای انضباطی مرکزی وزارت علوم است. به جز موارد گفته شده، هیچ نهاد یا شورای دیگری حق صدور حکم اخراج دانشجویان را ندارد.

<sup>۱</sup> ماده ۳ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

<sup>۲</sup> منظور از مؤسسه، کلیه دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی است که مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری باشد.

<sup>۳</sup> اخراج تحصیلی به دلیل مشروطی بیش از حد مجاز و یا سنوات بیش از حد مجاز انجام می‌گیرد که تشخیص آن بر عهده معاونت آموزشی است. (ماده

۱۴ آیین‌نامه کارشناسی ارشد ناپیوسته مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

پ - حق ادامه تحصیل در صورت محکومیت قضایی:

«در تمامی جرایم، در صورت محکومیت قضایی که منتهی به بازداشت موقت یا حبس گردیده باشد، چنانچه حکم انضباطی محرومیت از تحصیل صادر نشود، مدت بازداشت یا حبس، جزو سنوات دانشجو محسوب نگردیده و پس از پایان مدت محکومیت می تواند ادامه تحصیل نموده و دانشگاه باید به نحو مقتضی نسبت به ادامه تحصیل دانشجو مساعدت نماید. چنانچه مدت محکومیت از مدت مجاز مقطع تحصیلی بیشتر باشد، دانشگاه موظف است نحوه ادامه تحصیل را با موقعیت جدید آموزشی تطبیق دهد.»<sup>۴</sup>

ت - حق بازگشت به تحصیل:

«دانشجوی منصرف یا اخراجی از تحصیل می تواند، در صورت تصفیه حساب کامل با مؤسسه، مجدداً در آزمون شرکت نماید.»<sup>۵</sup>

### ▪ ماده پانزده - حق بر خورداری از فرصت های برابر آموزشی در دوره تحصیلات تکمیلی

همه داوطلبان ورود به تحصیلات تکمیلی و تخصصی، حق دارند از فرصت های یکسان آموزشی برخوردار باشند و هر نوع سهمیه بندی جز در مواردی که در قانون «برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره های تحصیلات تکمیلی و تخصصی» آمده، ممنوع است.<sup>۶</sup>

### ▪ ماده شانزده - حق انتخاب واحد

دانشجو می تواند در دوره های کاردانی و کارشناسی هر نیم سال حداقل ۱۴ و حداکثر ۲۰ واحد درسی انتخاب نماید.<sup>۸</sup> در این دوره، «در صورتی که دانشجو برای فراغت از تحصیل فقط دو درس نظری باقی مانده داشته باشد، می تواند آن دو درس را به صورت معرفی به استاد بگذراند.»<sup>۹</sup> در دوره کارشناسی ارشد، دانشجو می تواند در هر نیم سال حداقل ۸ و حداکثر ۱۲ واحد انتخاب کند.<sup>۱۰</sup>

<sup>۴</sup> تبصره ۵، ماده ۴ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (۱۳۸۸)

<sup>۵</sup> تبصره ۲ ماده ۱۴ آیین نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

<sup>۶</sup> این موارد عبارت است از: ۱. رزمندگان و جهادگران داوطلب بسیجی، رزمندگان، ایثارگران، جانبازان، مفقودالثرها و شهدا، ۲. سهمیه صد درصدی زنان در رشته های تخصصی زنان و زایمان، ۳. مناطق محروم و داوطلبان بومی در ده درصد سهمیه مازاد بر ظرفیت در رشته های دستیاری پزشکی در چارچوب مقررات تعیین شده، مربیان رسمی به شرط کسب حداقل هشتاد درصد نمره آخرین فرد پذیرفته شده در ده درصد سهمیه مازاد بر ظرفیت در مقطع دکتری و نیروهای مسلح در رشته های مورد نیاز به تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به شرط کسب حداقل هشتاد درصد نمره آخرین فرد پذیرفته شده در دو و نیم درصد سهمیه مازاد بر ظرفیت دستیاری. برای کسب اطلاعات بیشتر به متن قانون رجوع شود.

<sup>۷</sup> قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره های تحصیلات تکمیلی و تخصصی مصوب ۱۳۸۹/۱/۲۹ مجلس شورای اسلامی

<sup>۸</sup> طبق تبصره های ماده ۷ و ۱۹ ماده ۷ آیین نامه آموزشی دوره های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (۱۳۹۱)، دانشجویانی که معدل آن ها در نیم سال گذشته حداقل ۱۷ بوده، دانشجویان مشروطی و دانشجویان ترم آخر از این قاعده مستثنا هستند.

<sup>۹</sup> ماده ۸ آیین نامه آموزشی دوره های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

<sup>۱۰</sup> ماده ۷ آیین نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸). همچنین طبق ماده ۹ آیین نامه مذکور، دانشجوی ترم آخر و طبق ماده ۱۱ دانشجویی که به دلیل غیبت موجه (به تشخیص مؤسسه) واحد درسی اش حذف شده و تعداد واحدهایش کمتر از حد نصاب شده است، از این قاعده مستثنی هستند.

## ▪ ماده هفده - حق برخورداری از ارزشیابی عادلانه و اعتراض به نمره

«مدرس هر درس موظف است گزارش نمره ارزیابی نهایی درس دانشجویان را ظرف مدت ده روز از تاریخ برگزاری امتحان نیم سال آن درس به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط اعلام نماید. دانشجویی که تقاضای تجدید نظر به نمره ارزیابی درسی داشته باشد، می تواند ظرف مدت یک هفته از تاریخ اعلام نمره، تقاضای تجدید نظر کتبی خود را به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط تسلیم کند. مدرس هر درس نیز موظف است، ظرف مدت یک هفته از تاریخ دریافت تقاضای تجدید نظر دانشجویان، به اعتراضات رسیدگی و اشتباهات احتمالی را برطرف و نمره قطعی را به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط اعلام کند. نمره درس پس از قطعی شدن غیرقابل تغییر است.»<sup>۱۱</sup>

## ▪ ماده هجده - حق فرصت جبران

نظام آموزش عالی، برای دانشجویانی که نتوانسته اند به حد نصاب ارزشیابی (در آزمون‌ها و یا پایان‌نامه) دست یابند فرصت جبران قائل است. در دوره کاردانی و کارشناسی، «دانشجویی که در یک یا چند درس نمره قبولی کسب نکند، چنانچه در نیم سال‌های بعدی دروس فوق را با حداقل نمره ۱۴ بگذراند، نمره قبلی از کارنامه دانشجو حذف می شود و در معدل نیم سال فوق و کل محاسبه نخواهد شد.»<sup>۱۲</sup> در دوره کارشناسی ارشد و دکتری نیز، در صورتی که پایان‌نامه دانشجو از نظر هیات داوران قابل قبول نباشد، دانشجو می تواند در چارچوب مقررات آیین‌نامه، پایان‌نامه خود را تکمیل و دوباره از آن دفاع کند.<sup>۱۳</sup>

## ▪ ماده نوزده - حق درخواست تمدید سنوات

در صورتی که دانشجو در طول دوره تحصیلی تعیین شده در آیین‌نامه قادر به اتمام درس خود نباشد، می تواند نسبت به تمدید سنوات اقدام کند. این حق منوط به موافقت مراجع ذیصلاح<sup>۱۴</sup> است.<sup>۱۵</sup>

## ▪ ماده بیست - حق انتخاب استاد راهنما و موضوع پایان‌نامه

دانشجو حق دارد استاد راهنما را به گروه آموزشی پیشنهاد دهد و نهایی شدن این پیشنهاد، منوط به موافقت استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی مربوطه خواهد بود. استاد راهنما می تواند از داخل و یا خارج از مؤسسه باشد.<sup>۱۶</sup>

<sup>۱۱</sup> ماده ۱۷ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

<sup>۱۲</sup> ماده ۱۷ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

<sup>۱۳</sup> ماده ۲۲ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸) و ماده ۹ آیین‌نامه دوره دکتری (۱۳۸۹)

<sup>۱۴</sup> مرجع رسیدگی به درخواست تمدید سنوات دانشجو در دوره کارشناسی کمیسیون موارد خاص، در دوره کارشناسی ارشد، شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه و در دوره دکتری برای تمدید یک نیم‌سال با پیشنهاد استاد راهنما، گروه ذی‌ربط و برای بیش از یک نیم‌سال با پیشنهاد استاد راهنما و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی مؤسسه، کمیسیون بررسی موارد خاص می‌باشد.

<sup>۱۵</sup> ماده ۱۵ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)، و ماده ۱۱ آیین‌نامه دوره دکتری (۱۳۸۹)

<sup>۱۶</sup> در چارچوب ماده ۱۸ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸) و ماده ۴ آیین‌نامه دوره دکتری (۱۳۸۹)

همچنین دانشجو حق دارد موضوع پایان‌نامه را با هماهنگی استاد راهنما انتخاب کند و به شورای تحصیلات تکمیلی پیشنهاد دهد. تصویب آن بر عهده شورا خواهد بود.<sup>۱۷</sup>

### ▪ ماده بیست و یک - حق مالکیت فکری

دانشجو مالک فکری آثار علمی خود (مقاله، جزوه، یادداشت کلاسی، پایان‌نامه و ...) است.<sup>۱۸</sup>

### ▪ ماده بیست و دو - حق برخورداری از حمایت پژوهشی

تمام دانشجویان از حق برابر در بهره‌مندی از امکانات و تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی برای انجام امور علمی و پایان‌نامه برخوردارند. همچنین همه دانشجویان پژوهشگر می‌توانند از خدمات مادی و معنوی مؤسسات و نهادهای مربوطه، از جمله «صندوق حمایت از پژوهشگران و فن‌آوران کشور» در چارچوب اساسنامه این صندوق<sup>۱۹</sup>، استفاده کنند.

### ▪ ماده بیست و سه - حق شرکت در جشنواره‌های علمی

از جمله حقوق علمی دانشجویان شرکت در جشنواره‌های علمی و رقابت برای کسب رتبه‌های بالا در این جشنواره‌ها است. مهم‌ترین جشنواره‌های علمی کشور عبارت‌اند از: جشنواره جوان خوارزمی (در حوزه علم و فن‌آوری)، جشنواره فارابی (در حوزه علوم انسانی)، جشنواره جایزه علمی فن‌آوری پیامبر اعظم (ص)، جشنواره شیخ بهایی (در حوزه فن‌آوری) و جشنواره ملی پژوهش.<sup>۲۰</sup>

### ▪ ماده بیست و چهار - حق مرخصی

دانشجو می‌تواند در صورت موافقت مؤسسه، در دوره کاردانی و کارشناسی ناپیوسته یک نیم‌سال و در دوره کارشناسی پیوسته دو نیم‌سال از مرخصی تحصیلی استفاده نماید<sup>۲۱</sup>. مرخصی زایمان و مرخصی استعلاجی (به تشخیص پزشک معتمد مؤسسه) دو نیم‌سال تحصیلی و بدون احتساب در سنوات است. دانشجوی دوره کارشناسی ارشد در هر سه شیوه (آموزشی، پژوهشی و آموزشی-پژوهشی) می‌تواند حداکثر یک نیم‌سال از مرخصی تحصیلی استفاده کند، که جزو سنوات تحصیلی دانشجو به حساب می‌آید.<sup>۲۲</sup>

### ▪ ماده بیست و پنج - حق تغییر رشته و گرایش

<sup>۱۷</sup> ماده ۶ آیین‌نامه دوره دکتری

<sup>۱۸</sup> قانون حمایت حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان، ۱۳۴۸

<sup>۱۹</sup> مصوب جلسه ۲۱۷ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی

<sup>۲۰</sup> برای مطالعه بیشتر مراجعه نمائید به آئین‌نامه جشنواره جوان خوارزمی (مصوب ۱۳۸۵) و آئین‌نامه جشنواره بین‌المللی فارابی (مصوب ۱۳۸۶) و اساسنامه

جایزه علمی فن‌آوری پیامبر اعظم (ص) (مصوب ۱۳۹۱) و ...

<sup>۲۱</sup> ماده ۲۱ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

<sup>۲۲</sup> ماده ۱۳ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

دانشجویان دوره‌های کاردانی و کارشناسی پیوسته، با داشتن برخی از شرایط<sup>۳۳</sup>، فقط برای یک بار در طول دوره تحصیل، می‌توانند از یک رشته یا گرایش به رشته یا گرایش دیگر تحصیلی در آن گروه آزمایشی یا در گروه آزمایشی دیگر، و در همان مؤسسه، تغییر رشته یا گرایش دهند.<sup>۳۴</sup> تغییر رشته در دوره کارشناسی ارشد ممنوع است.<sup>۳۵</sup>

### ▪ ماده بیست و شش - حق مهمان شدن و انتقالی

میهمانی و انتقال دانشجو در دوره‌های کاردانی و کارشناسی مطابق آیین‌نامه میهمانی و انتقال دوره‌های کاردانی و کارشناسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیردولتی مصوب وزارت علوم (ابلاغیه شماره ۱۵۵۰۳/۱ و الصاقات و اصلاحات بعدی آن) انجام می‌گیرد. «انتقال دانشجو از یک مؤسسه به مؤسسه دیگر در دوره کارشناسی ارشد ممنوع است. همچنین انتقال از دوره شبانه به روزانه، نیمه حضوری و مجازی اعم از (روزانه و شبانه) و از دانشگاه‌های غیر دولتی به دولتی ممنوع می‌باشد. انتقال از یک شیوه به شیوه دیگر با رعایت سنوات دوره در اختیار مؤسسه آموزش عالی است. هر دانشجو در هر سه شیوه کارشناسی ارشد (آموزشی، پژوهشی و آموزشی - پژوهشی) می‌تواند حداکثر دو نیم‌سال را با موافقت مؤسسه مبدأ و مقصد به عنوان مهمان بگذراند».<sup>۳۶</sup>

### ▪ ماده بیست و هفت - حقوق دانشجویان «نخبه»، «ممتاز» و «استعداد درخشان»

دانشجویان «نخبه»، «ممتاز» و «استعداد درخشان»، بر اساس ضوابط و مقررات موجود، از برخی امتیازات و حقوق آموزشی و پژوهشی برخوردارند و از طرف «بنیاد ملی نخبگان» حمایت می‌شوند.<sup>۳۷</sup>

---

<sup>۳۳</sup> این شرایط عبارت اند از: الف) وجود رشته یا گرایش مورد تقاضای دانشجو در همان «مؤسسه»، ب) کمتر نبودن نمره اکتسابی دانشجو در آزمون سراسری از نمره کشوری آن رشته یا گرایش در «مؤسسه» (در سال پذیرش)، ج) امکان ادامه تحصیل دانشجو در سنوات باقی‌مانده و د) موافقت گروه آموزشی و تایید شورای آموزشی مؤسسه. (ماده ۲۵ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی و کارشناسی پیوسته و ناپیوسته، مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

<sup>۳۴</sup> ماده ۲۵ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۱، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

<sup>۳۵</sup> ماده ۱۶ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

<sup>۳۶</sup> ماده ۱۶ آیین‌نامه دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱۳۸۸)

<sup>۳۷</sup> برای آشنایی بیشتر با این حقوق به اساسنامه بنیاد ملی نخبگان (مصوب ۱۳۸۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و آئین‌نامه‌ها، بخش‌نامه و دستورالعمل‌های مصوب هیئت امنای این بنیاد از جمله آئین‌نامه پشتیبانی و حمایت از نخبگان و استعدادهای برتر، دستورالعمل حمایت از نخبگان و استعدادهای برتر، دستورالعمل ارائه تسهیلات خدمات نظام وظیفه به نخبگان و استعدادهای برتر و ... مراجعه فرمایید.

